

Marcin Nowik

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WSPÓLPRACA NA RZECZ ROZWOJU MIĘDZY UNIĄ EUROPEJSKĄ A PAŃSTWAMI GRUPY AFRYKI, KARAIBÓW I PACYFIKU W LATACH 1957-2009

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie rozwoju relacji między krajami AKP a Unią Europejską, zapoczątkowanych w 1957 r. Traktatem Rzymskim. Pierwsza umowa regulująca stosunki gospodarcze pomiędzy państwami EWG a niepodległymi krajami rozwijającymi się zawarta została w 1963 roku w Juande. Mimo rosnących nakładów na Europejski Fundusz Rozwoju tempo rozwoju gospodarczego i społecznego krajów AKP pozostawało niezadowalające. W roku 2000 zdecydowano się na podpisanie nowego Porozumienia w Kotonu. Umowa opiera się na trzech filarach: współpracy rozwojowej, gospodarczej i handlowej oraz wymiarze politycznym. W obszarze gospodarczym kraje AKP pojedynczo lub zrzeszone w ugrupowania integracyjne negocjują indywidualne umowy gospodarcze (EPAs) z UE. Negocjacje te postrzegane są jako trudne oraz niosą ze sobą liczne kontrowersje.

Słowa kluczowe: AKP, Porozumienie z Kotonu, współpraca rozwojowa, Europejski Fundusz Rozwoju.

1. Wstęp

Początki współpracy między krajami Afryki, Karaibów i Pacyfiku a Wspólnotami Europejskimi sięgają roku 1957. Od tego czasu nieustannie rozwijane i pogłębiane są wzajemne relacje ekonomiczne oraz polityczne. Unia Europejska prowadzi, wobec państw rozwijających się, wspólną zagraniczną politykę gospodarczą oraz handlową, zintegrowaną z pomocą rozwojową. Kraje Unii pozostają największym na świecie dostarczycielem oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA) dla państw rozwijających się. W roku 2008 przekazały 74 mld USD, co stanowiło 62% całej oficjalnej pomocy rozwojowej na świecie świadczonej przez kraje grupy DAC [OECD-DAC statistics...]. Od roku 2000 wraz z podpisaniem Porozumienia z Kotonu stopniowo wygasają wypracowane wcześniej preferencje handlowe i zasady współpracy oraz przekazywania środków pomocowych, a relacje UE z państwami AKP przechodzą w nową fazę. Nowo wypracowana forma współpracy ma na celu płynne włączenie

krajów rozwijających się w gospodarce światową oraz zdecydowaną redukcję skali ubóstwa.

Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie ewolucji w relacjach UE z krajami AKP, poczynając od Traktatu Rzymskiego, a skończywszy na zrewidowanym w 2005 roku Porozumieniu z Kotonu. Porozumieniu temu, z racji jego aktualnego znaczenia dla relacji AKP–UE oraz zastosowaniu innowacyjnych rozwiązań w dziedzinie współpracy handlowej oraz rozwojowej, poświęcono znaczną część niniejszej pracy.

2. Początki współpracy

Kiedy w 1957 roku podpisywano w Rzymie traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, wiele państw sygnatariuszy było wciąż kolonialnymi potęgami. Z myślą o krajach i terytoriach zamorskich należących do członków nowo powstałej Wspólnoty powołano w czwartej części traktatu (art. 131-136) Europejski Fundusz Rozwoju (EFR) [EDF – European Development Found...]. Początkowo miał on na celu realizację technicznego oraz finansowego wsparcia kolonii położonych w Afryce oraz krajów szczególnie (historycznie) powiązanych z członkami Wspólnoty [<http://europa.eu/scadplus...>]. Pierwszy EFR przewidziany został na okres pięciu lat – od 1959 do 1964 roku. W okresie tym nastąpiły znaczne zmiany na politycznej mapie świata. Wiele państw, będących dotychczas koloniami mocarstw europejskich, uzyskało niepodległość. Dlatego też pojawiła się potrzeba ponownego zdefiniowania stosunków między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a byłymi koloniami jej członków.

3. Konwencja z Jaunde I i II

W 1963 roku została opracowana i podpisana Konwencja z Jaunde (Kamerun). Do konwencji tej przystąpiło 18 państw afrykańskich. Kraje Wspólnoty zobowiązały się do stopniowego znoszenia barier celnych stosowanych wobec towarów pochodzących z krajów afrykańskich, które to z kolei liberalizowały własne bariery celne wobec towarów importowanych z obszaru EWG. Ponadto Wspólnota zobowiązała się do udzielenia pomocy finansowej i technicznej przeznaczanej na rozwój inwestycji [Borowiec, Wilk 2005, s. 472]. Na pokrycie tych wydatków przeznaczono środki z drugiego EFR. Konwencję z Jaunde podpisano na 5 lat (1964-1969). W roku 1969 została ona następnie przedłużona na kolejnych 5 lat (1971-1975).

Konwencja z Jaunde II finansowana była środkami z trzeciego już EFR. Znaczne zintensyfikowanie i rozszerzenie współpracy nastąpiło dopiero w latach 70. Spowodowane to było m.in. kryzysem surowcowo-energetycznym, a także realizacją oczekiwań w tej dziedzinie nowo przyjętej (1973) do Wspólnoty Wielkiej Brytanii.

4. Konwencje z Lomé I-IV

W roku 1975 w Lomé, w stolicy Togo, podpisana została konwencja budująca na nowo relacje WE z krajami rozwijającymi się. Na konwencji tej po raz pierwszy były europejskie kolonie wystąpiły jako jedna grupa państw, tj. kraje AKP¹ (Afryki, Karaibów i Pacyfiku). Do konwencji przystąpiło 46 państw z grupy AKP oraz 9 członków WE. Ustalone zostały podstawowe zasady i cele współpracy Wspólnoty z krajami AKP oparte na regułach partnerstwa, na traktatowych zobowiązaniach stron oraz zintegrowanym ujęciu aspektów pomocy gospodarczej, kwestii handlowych i politycznych w ramach długoterminowych perspektyw. Utworzone zostały nowe instytucjonalne podstawy współpracy. Powołano wspólną dla krajów AKP oraz WE Radę Ministrów, Komitet Ambasadorów oraz Wspólne Zgromadzenie Parlamentarne, instytucje te stanowić miały stałą platformę współpracy pomiędzy stronami konwencji. I Konwencja z Lomé obowiązywała przez okres pięciu lat (1976-1980). W czasie jej trwania przystąpiły do niej kolejne państwa. Jako najważniejsze jej postanowienia należy wskazać uwzględnienie współpracy przemysłowej, tworzenie nowych przedsięwzięć, wsparcie rozwoju infrastruktury oraz technologiczne kierowane do krajów AKP. Dodatkowo członkowie WE zobowiązali się do zniesienia większości barier celnych dla towarów pochodzących z krajów AKP, rezygnując jednocześnie z preferencji zwrotnych. Wprowadzony został także system STABEX, mający na celu kompensatę ewentualnego obniżenia wielkości wpływów do budżetu z tytułu eksportu produktów pochodzenia rolnego na skutek obniżki cen światowych lub wystąpienia klęski żywiołowej. Systemem tym objętych zostało 29 produktów. Kraje, w których wprowadzono system, otrzymywały pomoc w postaci bezpośrednich transferów środków, pożyczek oraz bezzwrotnej pomocy. Działanie systemu w sposób pozytywny wpływało na stabilizację i bezpieczeństwo dochodów krajów rozwijających się, jednak środki przeznaczone na jego funkcjonowanie okazały się za małe w stosunku do potrzeb. W ramach Konwencji przekazywane były także środki na pomoc techniczną i współpracę finansową [Borowiec, Wilk 2005, s. 473].

II Konwencja z Lomé obowiązywała w okresie od 1980 do 1985 roku i stanowiła kontynuację zasad wcześniejszej współpracy, przystąpiło do niej 58 państw AKP. Konwencja ta nie wprowadzała znacznych zmian, zwiększono jednak środki na pomoc rozwojową oraz rozszerzono listę produktów objętych systemem STABEX. Utworzony został także analogiczny system SYSMIN, stabilizujący wpływy z eksportu surowców mineralnych. Kraje, w których podstawą gospodarki stanowiło wydobycie określonych surowców, mogły ubiegać się o pożyczki na wyrównanie strat

¹ Grupa ta w sposób formalny powstała w roku 1975 na podstawie umowy z Georgetown. Pierwotnie przystąpiło do niej 46 krajów. Utworzone zostały stałe organy grupy krajów AKP: Rada Ministrów, Komitet Ambasadorów, Zgromadzenie Parlamentarne, Sekretariat. Najwyższy organ AKP stanowi odbywający się co kilka lat Szczyt Głów Państw i Rządów. Dotychczas miało miejsce pięć takich spotkań: w 1997 (Gabon), 1999 (Republika Dominikany), 2002 (Fidżi), 2004 (Mozambik) i 2006 (Sudan).

wynikających z eksportu oraz dostosowania gospodarki, mające ograniczyć uzależnienie od przychodów z wydobycia. Konwencja została odnowiona w roku 1984 przez umowę nazywaną Lomé III.

Trzecia konwencja obowiązywała w latach 1985-1990 i stanowiła podstawę do rozdysponowania środków z szóstego już Europejskiego Funduszu Rozwoju, którego budżet wyniósł 7440 mln ecu. Konwencja stanowiła przedłużenie istniejących układów. Większy nacisk położony został na zagadnienia z zakresu rolnictwa i żywienia, jako cel konwencji przedstawiono rozwój bezpieczeństwa oraz samowystarczalności w dziedzinie produkcji żywności. Konwencja z Lomé III podpisana została przez 66 krajów AKP. Do kolejnej konwencji przystąpiło 69 państw.

Konwencja z Lomé IV podpisana została na okres 10 lat (1990-2000). Na rok 1995 przewidziano możliwość rewizji postanowień konwencji. Lomé IV finansowana była ze środków 7. oraz 8. EFR w wysokości odpowiednio 10,8 oraz 14,625 mld ecu. Po raz pierwszy konwencja uwzględniała także aspekty polityczne, takie jak: promocja praw człowieka, demokracji, państwa prawa oraz wzmocnienia roli kobiet w społeczeństwie. Konwencja obejmowała też m.in.: ochronę środowiska, decentralizację współpracy, dywersyfikację gospodarek krajów AKP, promocję sektora prywatnego oraz wzmocnienie współpracy regionalnej. W roku 1995 doszło do rewizji Konwencji. Liczba sygnatariuszy wzrosła do 70 krajów AKP oraz 15 państw WE. Zmiany odnosiły się przede wszystkim do klauzuli dotyczącej ochrony praw człowieka. Stwierdzono, że ich przestrzeganie stanowi podstawę współpracy między Wspólnotą a krajami AKP. Na państwa naruszające prawa człowieka może zostać nałożona sankcja w postaci częściowego lub całkowitego wstrzymania pomocy rozwojowej. W zrewidowanej konwencji większy niż dotychczas nacisk położono na kwestie decentralizacji współpracy oraz promocji społeczeństwa obywatelskiego. Wprowadzony także został protokół dotyczący ochrony zasobów leśnych krajów AKP [Lorougnon 2006, s. 3-8].

Tabela 1. Pomoc rozwojowa finansowana z EFR w latach 1959-2013

Okres finansowania	Podstawa prawna	Fundusz	Wielkość finansowania
1959-1964	Traktat Rzymski	1. EFR	brak danych
1964-1970	I Konwencja z Jaunde	2. EFR	brak danych
1970-1975	II Konwencja z Jaunde	3. EFR	brak danych
1975-1980	I Konwencja z Lomé	4. EFR	3,072 mld ecu
1980-1985	II Konwencja z Lomé	5. EFR	4,542 mld ecu
1985-1990	III Konwencja z Lomé	6. EFR	7,440 mld ecu
1990-1995	IV Konwencja z Lomé	7. EFR	10,8 mld ecu
1995-2000	Zrewidowana IV Konwencja z Lomé	8. EFR	14,625 mld ecu
2000-2007	Porozumienie z Kotonu	9. EFR	13,5 mld eur
2008-2013	Zrewidowane Porozumienie z Kotonu	10. EFR	22,682 mld eur

Źródło: [Komisja Europejska, *Development and relations with Africa...*].

5. Porozumienie z Kotonu

Pomimo 40 lat istnienia Europejskiego Funduszu Rozwoju efekty podjętych działań okazały się wysoce niezadowalające. Hojne preferencje celne oraz przekazane środki okazały niewystarczające, aby państwa z grupy AKP mogły wejść na ścieżkę szybkiego rozwoju gospodarczego². W krajach Afryki subsaharyjskiej średni wzrost gospodarczy w latach 1960-1992 wyniósł 0,4%. Natomiast w krajach rozwiniętych na okres ten przypadł średni wzrost w wysokości 2,3%. Zmniejszył się udział handlu krajów AKP z państwami WE. O ile w roku 1976 wynosił on 6,7%, to w roku 1998 było to już jedynie 3%. Bez zmian pozostała także struktura handlu krajów AKP, która w większości opierała się na eksporcie surowców mineralnych oraz produktów rolnych. Dodatkowo szczególne uprzywilejowanie krajów AKP krytykowane na forum GATT jako naruszenie zasady największego uprzywilejowania. Dlatego też wraz ze zbliżaniem się terminu wygaśnięcia IV Konwencji z Lomé zaczęto szukać przyczyn danego stanu rzeczy oraz rozważać nową formę współpracy rozwojowej i wzajemnych stosunków między krajami WE a AKP, nie negując jednocześnie dotychczasowego dorobku Konwencji z Juande i Lomé.

Tabela 2. Państwa należące do grupy AKP – sygnatariusze umowy z Georgetown (stan na rok 2009)

Afryka	Karaiby	Pacyfik
Angola, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Republika Zielonego Przylądka, Republika Środkowoafrykańska, Czad, Związek Komorów, Kongo (Brazzaville), DR Kongo (Kinszasa), Wybrzeże Kości Słoniowej, Dżibuti, Gwinea Równikowa, Erytrea, Etiopia, Gabon, Gambia, Ghana, Gwinea-Bissau, Gwinea, Kenia, Lesoto, Liberia, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauretania, Mauritius, Mozambik, Namibia, Niger, Nigeria, Rwanda, Wyspy św. Tomasza i Księżęca, Senegal, Seszele, Sierra Leone, Somalia, Republika Południowej Afryki, Sudan, Swaziland, Tanzania, Togo, Uganda, Zambia, Zimbabwe	Antigua i Barbuda Bahamy Barbados Belize Kuba Dominika Dominikana Grenada Gujana Haiti Jamajka St. Kitts i Nevis St. Lucia Saint Vincent i Grenadyny Surinam Trinidad i Tobago	Wyspy Cooka Federacja Mikronezji Fidzi Kiribati Wyspy Marshalla Nauru Niue Palau Papua Nowa Gwinea Wyspy Solomona Timor Wschodni Tonga Tuvalu Vanuatu Samoa

Źródło: [The Secretariat of the African...].

Negocjacje w sprawie nowej umowy rozpoczęto już w 1998 roku. Podpisana została 23 czerwca 2000 roku w Kotonu (Benin). Porozumienie zawarto na 20 lat (marzec 2000 – luty 2020) z możliwością rewizji postanowień co 5 lat (art. 95). Do

² Wskazuje się, że jedynymi krajami, które zanotowały wzrost gospodarczy dzięki uzyskanym preferencjom handlowym, są Wybrzeże Kości Słoniowej, Mauritius oraz Jamajka.

umowy przystąpiło 77 krajów z grupy AKP oraz 15 państw Wspólnoty Europejskiej, co czyni porozumienie z Kotonu największą inicjatywą w dziedzinie współpracy między Północą a Południem na świecie. W roku 2003, wkrótce po uzyskaniu niepodległości, do umowy przystąpił Timor Wschodni, jako 78 kraj AKP. Sygnatariuszami umowy są także nowe kraje członkowskie Unii Europejskiej. W ograniczonym zakresie do umowy przystąpiła Republika Południowej Afryki. Jedynym krajem z grupy AKP, który nie podpisał porozumień z Kotonu, jest Kuba.

Na okres pierwszych pięciu lat przewidziane zostało finansowanie z 9. EFR w wysokości 15,2 mld euro. Jako podstawowy cel partnerstwa wskazano redukcję ubóstwa przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju oraz stopniową integrację gospodarek krajów AKP z gospodarką światową (art. 1) [<http://ec.europa.eu/development/geographical/cotonouintro>]. Umowa wprowadza wiele znaczących zmian oraz nowych rozwiązań do dorobku dotychczasowej współpracy krajów UE i AKP.

Nowe podejście widoczne w umowie ma na celu lepsze wykorzystanie środków pomocowych poprzez wzmocnienie wymiaru politycznego, zapewnienie większej elastyczności oraz przekazanie krajom AKP większej odpowiedzialności. Działania powinny być prowadzone w sposób sektorowy oraz zintegrowany, to znaczy: powinny być skupione na konkretnym wybranym sektorze (rolnictwo, transport, administracja itp.), jednak powinny uwzględniać różne aspekty współpracy (ekonomiczne, ekologiczne, społeczne itp.).

Stosując pewne uproszczenie, można przyjąć, że Porozumienie z Kotonu oparte jest na trzech komplementarnych filarach; pierwszy ma wymiar polityczny, pozostałe to współpraca rozwojowa oraz współpraca ekonomiczna i handlowa.

5.1. Wymiar polityczny

W Porozumieniu z Kotonu zdecydowanie mocniej zaznaczono, w porównaniu z poprzednimi umowami, element polityczny. Poprzez dialog, stanowiący jeden z podstawowych elementów tego filaru, strony mają możliwość wypracowania wspólnego stanowiska wobec spornych kwestii politycznych. Utrzymaniu stałego dialogu służą wspólne instytucje, takie jak Zgromadzenie Parlamentarne, Rada Ministrów czy Komitet Ambasadorów. Porozumienie wskazuje kluczowe wartości i niezbędne elementy, których przestrzeganie bezwarunkowo należy do obowiązków stron. Jest to: respektowanie praw człowieka, zasady demokracji oraz rządu prawa. Naruszenie tych zasad może prowadzić do natychmiastowego wstrzymania pomocy rozwojowej i zamrożenia współpracy ze strony państw UE. Przy wcześniejszych umowach podjęcie takich sankcji możliwe było tylko po wcześniejszych konsultacjach z krajami AKP. Mimo że korupcja nie znajduje się na liście „niezbędnych elementów”, przyjęto, iż wskazanie poważnych przypadków korupcji przez przynajmniej dwie strony umowy może również prowadzić do wstrzymania pomocy oraz zawieszenia współpracy.

5.2. Współpraca rozwojowa

Współpraca finansowa oraz techniczna stanowi drugi filar współpracy między krajami AKP a UE. Największą część środków z EFR przeznacza się na finansowanie indywidualnych programów rozwojowych krajów AKP (National Indicative Programmes) oraz 7 programów regionalnych (Regional Indicative Programmes). Pomoc udzielana jest na podstawie oceny potrzeb danego kraju oraz jego dotychczasowych postępów. Podstawowy cel pomocy to redukcja ubóstwa. Współpraca obejmuje następujące dziedziny:

a) rozwój gospodarczy: inwestycje i rozwój sektora prywatnego; reformy makroekonomiczne i strukturalne; polityki sektorowe;

b) rozwój społeczny oraz zasobów ludzkich: społeczne polityki sektorowe; rozwój kulturalny; polityka młodzieżowa;

c) integracja i współpraca regionalna: aktywizacja współpracy gospodarczej i wymiany handlowej pomiędzy krajami AKP; dywersyfikacja gospodarek; współpraca w dziedzinie rybołówstwa, ochrony środowiska czy bezpieczeństwa żywnościowego;

d) kwestie złożone: równouprawnienie płci; zarządzanie zasobami naturalnymi; rozwój instytucjonalny państwa [<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12101.htm>].

5.3. Współpraca ekonomiczna i handlowa

W dziedzinie współpracy handlowej i ekonomicznej Porozumienie z Kotonu zawiera najwięcej nowych rozwiązań. Wcześniejsze konwencje z Lome charakteryzowały się jednostronnymi preferencjami handlowymi w dostępie do rynku unijnego dla krajów AKP. Obecnie preferencje te o charakterze generalnym zostaną zastąpione indywidualnie negocjowanymi umowami o partnerstwie gospodarczym (Economic Partnership Agreements – EPAs). Zgodnie z początkowymi założeniami preferencje celne, będące dorobkiem Konwencji z Lome, miały obowiązywać do końca 2007 roku. Następnie powinny zostać zastąpione przez EPAs. Negocjacje rozpoczęte 22 września 2002 roku w Brukseli podzielono na 2 fazy. Pierwsza, wspólna dla wszystkich krajów UE i AKP, dotyczyła kwestii prawnych, wymiaru rozwojowego EPAs, rolnictwa i rybołówstwa, usług, dostępu do rynku oraz kwestii związanych z handlem zagranicznym. Faza druga prowadzona jest między Komisją Europejską a poszczególnymi państwami i ugrupowaniami regionalnymi. Dotyczy ona kwestii szczegółowych. Istotną cechą negocjowanych EPAs jest fakt, iż są one zgodne z regułami WTO. Dla wszystkich krajów przewidziano okresy przejściowe, mające na celu przygotowanie gospodarek do pełnego otwarcia na produkty i usługi pochodzące z krajów UE. Dla 33 państw najsłabiej rozwiniętych (Least Developed Countries – LDC's) utrzymano preferencje w ramach inicjatywy „Wszystko Oprócz Broni”. Mogą one korzystać z pełnego, wolnego od ceł i kontyngentów, dostępu do wszystkich produktów UE z wyjątkiem broni. Dodatkowo 10 krajów

objęto Ogólnym Systemem Preferencji (Generalized System of Preferences – GSP) [*Kraje AKP...* 2008].

Negocjacje okazały się dużo trudniejsze, niż pierwotnie zakładano, przez co nie udało się ich zamknąć w przewidywanym terminie. Dotychczas EPA zostało podpisane jedynie z krajami z regionu Karaibów (Cariforum). Termin zakończenia negocjacji z pozostałymi pięcioma regionami (Afryką Zachodnią, Afryką Centralną, Afryką Południowo-Wschodnią, Południowoafrykańską Wspólnotą Rozwojową SADC i Pacyfikiem) przedłużono do końca 2009 roku [*State of EPA...* 2009], jednakże i ten termin został przekroczony. Obecnie w rejonie Afryki Zachodniej podpisano umowy wstępne z Ghaną oraz Wybrzeżem Kości Słoniowej, a także z krajami Afryki Centralnej, SADC, ESA, ECA oraz krajami regionu Pacyfiku [*EPA Negotiations: Where do we stand?*]. Prowadzone są dalsze negocjacje w celu wypracowania pełnych EPA.

Należy zaznaczyć, że trwające negocjacje są źródłem licznych sporów i kontrowersji. EPAs krytykowane są za zbyt duże obciążanie gospodarek państw AKP i zmuszanie ich do pełnego i zbyt szybkiego otwarcia swoich rynków na produkty z UE, co może wiązać się z poważnymi zakłóceniami w funkcjonowaniu rynków wewnętrznych oraz zaburzeniami równowagi fiskalnej. Dodatkowo kraje AKP zarzucają KE wywieranie presji w celu szybkiego zamknięcia negocjacji oraz marginalizację wymiaru rozwojowego EPAs, a koncentrację jedynie na kwestiach handlowych. Wiele wskazuje także na to, że treść negocjowanych umów zależy w dużej mierze od zdolności negocjacyjnych poszczególnych państw AKP i ich siły przetargowej w negocjacjach z KE [*Wasylew 2008*].

6. Podsumowanie

Współpraca między krajami AKP a państwami WE rozpoczęła się formalnie w roku 1975 na podstawie I Konwencji z Lomé. W tym samym roku na podstawie umowy z Georgetown w sposób formalny powołano do istnienia grupę krajów AKP ze stałą strukturą instytucjonalną. Początkowo należało do niej 46 państw z regionów Afryki, Karaibów i Pacyfiku, jednak z czasem liczba ta wzrosła niemal dwukrotnie, osiągając w 2003 roku stan 79 państw. Współpraca między państwami AKP a WE z czasem ewoluowała, obejmując coraz większe obszary. Można wskazać trzy podstawowe obszary tej współpracy. Pierwotnie była to współpraca jedynie o charakterze pomocy rozwojowej. Działania z tego zakresu podejmowano już w 1957 roku, kiedy to wraz z powołaniem Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej utworzony został pierwszy Europejski Fundusz Rozwoju. Od roku 1964, kiedy Wspólnota Europejska podjęła współpracę z niepodległymi państwami w ramach Konwencji z Jaunde, oprócz kwestii związanych z pomocą rozwojową zaczęto zajmować się także problematyką wymiany handlowej i wysokością taryf celnych. Współpraca rozwijana na podstawie przedłużanej na kolejne lata konwencji z Lomé w pełni obejmowała kwestie preferencji i taryf celnych, systemów stabilizacji przychodów z eks-

portu STABEX i SYSMIN oraz przekazywania środków na pomoc rozwojową. Dodatkowo, począwszy od IV Konwencji z Lomé zaczęto także zajmować się trzecim obszarem współpracy o charakterze politycznym dotyczącym przede wszystkim przestrzegania zasad demokracji czy praw człowieka. Pomimo podjętych działań rezultaty okazały się niezadowolające. Krajom z grupy AKP nie udało się wejść na ścieżkę szybkiego rozwoju, a stosowane wobec nich preferencje spotkały się z krytyką na forum GATT. Dlatego też podjęto próby reformy dotychczasowego systemu, które zaowocowały przyjęciem w 2000 roku Porozumienia z Kotonu na okres 20 lat. Umowa ta na nowo buduje relacje między krajami AKP a państwami UE, obejmuje w pełni zarówno obszar pomocy rozwojowej, zagadnienia związane z polityką handlową, jak i kwestie polityczne. Innowacją w stosunku do dotychczasowej współpracy jest długi okres trwania umowy, indywidualnie negocjowane porozumienia handlowe, jak i rozszerzony wymiar polityczny. W zamysłu twórców, Porozumienie z Kotonu ma umożliwić włączenie się krajów AKP w tryby gospodarki światowej, zapewnić podstawy zrównoważonego rozwoju oraz w znaczący sposób wyeliminować ubóstwo.

Literatura

- Borowiec J., Wilk K., *Integracja europejska*, WAE we Wrocławiu, Wrocław 2005.
- Cotonou Infokit: *The Cotonou Agreement at a Glance (2)*, ECDPM, Maastricht 2002.
- EDF – European Development Found, http://ec.europa.eu/development/geographical/lomegen_en.cfm.
- EPA Negotiations: Where do we stand?, <http://www.acp-eu-trade.org/index.php?loc=epa/agreements.php>.
- EU remains top aid donor in 2006: OECD*, kwiecień 2007, <http://www.eubusiness.com/Finance/oecd-eu-aid.2>.
- Friedrich Ebert Stiftung, 2009, <http://www.fes.de/cotonou/index.php>.
- Komisja Europejska, *Development and relations with Africa, Caribbean and Pacific States*, http://ec.europa.eu/development/geographical/cotonou/lomegen/lomeitoiv_en.cfm.
- Komisja Europejska, http://ec.europa.eu/development/geographical/lomegen_en.cfm.
- Kraje AKP*, Ministerstwo Gospodarki, 2008, http://www.mg.gov.pl/Clo/Umowy+handlowe/Kraje_AKP.htm.
- Lorougnon S.A., *Full cooperation between the European Union and Africa still to be achieved*, Débats. Courrier de l’Afrique de l’Ouest, 31 stycznia 2006.
- OECD-DAC statistics, 2009 www.oecd.org/dac.
- Partnership Agreement Between the Members of the Group of African, Caribbean and Pacific States and the European Community and Its Member States*, Cotonou, June 2000.
- Schröder J., *Report on Development Impact of Economic Partnership Agreements (EPAs)*, Committee on Development, European Parliament, 2008.
- Sekretariat krajów AKP, http://www.acpsec.org/en/acp_states.htm.
- State of EPA Negotiations in May 2009: Briefing note*, ECDPM, Maastricht 2009.
- The Secretariat of the African, Caribbean and Pacific Group of States, http://www.acpsec.org/en/acp_states.htm.
- Unia Europejska, <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12102.htm>.

Unia Europejska. Podsumowanie ustawodawstwa. Porozumienie z Kotonu, <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12101.htm>.

Wasylew E., *Partnerskie porozumienia handlowe (EPAs) pomiędzy Unią Europejską a państwami Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP)*, PAH, 2008, <http://ubostwo.pl/ubostwo,epas.html>.

Źródła internetowe

<http://www.fes.de/cotonou/index.php>.

http://ec.europa.eu/development/geographical/lomegen_en.cfm.

http://www.acpsec.org/en/acp_states.htm.

<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12102.htm>.

http://ec.europa.eu/development/geographical/cotonouintro_en.cfm?CFID=2548742&CFTOKEN=94144878&jsessionid=0806e2d123502c1d487a.

<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12101.htm>.

DEVELOPMENT COOPERATION BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND THE MEMBERS OF THE GROUP OF AFRICAN, CARIBBEAN AND PACIFIC STATES IN 1957-2009

Summary: The objective of the article is to present the development of EU and ACP states relations that was initiated in 1957 by the Treaty of Rome. Then the first European Development Fund was established to provide development aid to colonies of European states. The first cooperation agreement was signed by 18 independent ACP states and the European Community in 1963 in Yaounde. When the United Kingdom joined the European Economic Community in 1973, a new Agreement — the Lome Convention was signed in 1975. The convention established non-reciprocal preferences for most exports from ACP countries to the European Community and it also provided further development aid, covered by 4th EDF. The Lome Convention was prolonged four times. The IV Convention despite the trade, tariffs and development aid issues included also political matters. Great emphasis was put on the promotion of human rights, democracy and good governance. The expiry of the Lome IV in the year 2000 was the opportunity for deeper changes to EU-ACP, due to the fact the results of cooperation so far had been unsatisfactory for the parties. The new ACP-EC Partnership was signed on 23 June 2000 in Cotonou, Bénin. It was concluded for a twenty-year period from March 2000 to February 2020, and entered into force in April 2003. The main objective of the Agreement is a poverty reduction consistent with objectives of sustainable development and the gradual integration of the ACP countries into the world economy. The Cotonou Agreement is based on three complementary pillars: development cooperation, economic and trade cooperation, the political dimension. In the field of a trade cooperation Economic Partnership Agreements are being negotiated individually by the ACP states and the European Commission. The negotiations of EPAs are perceived as demanding and complicated as well as controversial.